



Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Utdanning- og barnevernsavdelingen

TILSYNSRAPPORT

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

Felles nasjonalt tilsyn 2016

Vennesla kommune – Vennesla ungdomsskole

TIL: Vennesla kommune

VÅR REFERANSE: 2016 / 4787

KONTAKTPERSON I KOMMUNEN:
Kommunalsjef Steinar Harbo

FYLKESMANNENS TILSYNSGRUPPE:
Seniorrådgiver Elisabeth Attramadal
Seniorrådgiver Maiken Messel

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Om tilsynet med Vennesla kommune – Vennesla ungdomsskole.....	4
2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler	4
2.2 Tema for tilsynet	4
2.3 Om gjennomføringen av tilsynet	5
3. Skolens arbeid med opplæringen i fag	5
3.1 Rettslige krav	5
3.2 Fylkesmannens undersøkelser	6
3.3 Fylkesmannens vurderinger	7
3.4 Fylkesmannens konklusjon.....	7
4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte	8
4.1 Rettslige krav	8
4.2 Fylkesmannens undersøkelser	9
4.3 Fylkesmannens vurderinger	9
4.4 Fylkesmannens konklusjon	10
5. Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning	11
5.1 Rettslige krav	11
5.2 Fylkesmannens undersøkelser	11
5.3 Fylkesmannens vurderinger.....	11
5.4 Fylkesmannens konklusjon.....	12
6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring	12
6.1 Rettslige krav	12
6.2 Fylkesmannens undersøkelser	13
6.3 Fylkesmannens vurderinger.....	13
6.4 Fylkesmannens konklusjon.....	14
7. Konklusjon.....	14
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget	15

Sammendrag

- Tema og formål

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med Vennesla kommune som del av felles nasjonalt tilsyn 2014-2017

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse og skolebasert vurdering.

Det overordnede formålet med det nasjonale tilsynet er å bidra til at elever får et godt utbytte av opplæringen. For å sikre at dette gjelder for alle elever, er elever med behov for særskilt tilrettelegging gitt egne rettigheter i opplæringsloven.

Tilsynet skal bidra til at kommunen som skoleeier sørger for at

- elevene får kjennskap til og opplæring i de målene som gjelder for opplæringen
- elevene får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- elevenes utbytte av opplæringen blir vurdert kontinuerlig
- elevene blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbyttet av opplæringen ikke er tilfredsstillende

- Gjennomføring

Tilsynet er gjennomført ved en gjennomgang av skolens egenvurdering av de spørsmål som inngår i tilsynsystemet vedlagt underbyggende dokumentasjon og intervjuer.

Foreløpig tilsynsrapport ble oversendt kommunen 10.05.16. Fylkesmannen presenterte og begrunnet konklusjonene i sluttmøte 11.05.16

Vennesla kommune har i e-post 22.05.16 informert om at de ikke har kommentarer til den foreløpige rapporten.

- Avdekkede brudd på regelverket

Tilsynet har ikke avdekket brudd på regelverket.

1. Innledning

Fylkesmannen åpnet 15.02.16 tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen i Vennesla kommune. Undersøkelsene har vært på skolenivå ved Vennesla ungdomsskole.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse og skolebasert vurdering. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmaterie¹ knyttet til tilsynet, og Fylkesmannen har gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger.

Det er skoleeier som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Skoleeier er derfor adressat for denne tilsynsrapporten.

Tilsynet har ikke avdekket brudd på regelverket.

2. Om tilsynet med Vennesla kommune – Vennesla ungdomsskole

2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kap. 10 A. Fylkesmannens tilsyn på opplæringsområdet er lovlighetstilsyn jf. kommuneloven § 60 b. Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler er myndighetsutøvelse og skjer i samsvar med forvaltningsrettens regler for dette.

I de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som brudd på regelverket, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt.

2.2 Tema for tilsynet

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens kjernevirksomhet: skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen. Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Underveisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

Tilsynet skal bidra til at skoleeier som ansvarlig sørger for at elevene:

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen
- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen

¹ <http://www.udir.no/Regelverk/regelverk/tilsyn/>

- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

I tilsynet vurderer vi om elevene får dette på Vennesla ungdomsskole.

Manglende etterlevelse av regelverket kan medføre at elevene ikke får realisert sine muligheter eller får lite utbytte av opplæringen.

2.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Tilsyn med Vennesla kommune ble åpnet gjennom brev 15.02.16. Skoleeier er blitt pålagt å legge frem dokumentasjon for Fylkesmannen med hjemmel i kommuneloven § 60 c.

Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner er basert på skriftlig dokumentasjon og opplysninger fra intervju, se vedlegg.

3. Skolens arbeid med opplæringen i fag

3.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med opplæringen i fag. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. Det betyr at opplæringen skal ha et innhold som bygger på kompetansemålene i læreplanen og bidrar til at disse blir nådd. Rektor må organisere skolen slik at dette blir ivaretatt, jf. opplæringsloven § 2-3.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse.

Underveivurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen og bidra til å forbedre opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene må kjenne til kompetansemålene i læreplanene for fagene, og at de er grunnlaget for vurderingen av elevens kompetanse. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer et arbeid. Fra og med 8. trinn skal elevene kjenne til hva som skal til for å oppnå de ulike karakterene. Rektor må organisere skolen for å sikre at undervisningspersonalet formidler dette til elevene.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter LK06, jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. For de fleste fag i grunnskolen og for noen fag i videregående skole er kompetansemålene satt per hovedtrinn eller etter flere års opplæring. I slike tilfeller må rektor sikre at elevene får

opplæring i alle kompetansemålene i faget / på hovedtrinnet gjennom opplæringsløpet. En elev som får spesialundervisning, kan ha unntak fra kompetansemålene i de ordinære læreplanene, jf. opplæringsloven § 5-5. Gjeldende opplæringsmål for eleven skal fremgå av en individuell opplæringsplan (IOP). Skolen må sikre at elevens opplæring dekker de individuelle opplæringsmålene.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Det må fremgå av IOP-en hvilket tidsintervall den gjelder for.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

IOP-en skal vise mål for og innholdet i opplæringen og hvordan opplæringen skal gjennomføres, jf. opplæringsloven § 5-5. Reglene for innhold i opplæringen gjelder så langt de passer for spesialundervisningen. Det kan medføre at målene for opplæringen avviker fra kompetansemålene i læreplanene i LK06.

Før skolen/skoleeier gjør et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal PPT utarbeide en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal gi tilrådning om innholdet i opplæringen, blant annet realistiske opplæringsmål for eleven og hvilken opplæring som gir eleven et forsvarlig opplæringstilbud. Vedtaket om spesialundervisning skal bygge på den sakkyndige vurderingen, og eventuelle avvik må begrunnes. Vedtaket om spesialundervisning fastsetter rammene for opplæringen og dermed innholdet i IOP-en. IOP-en kan først tas i bruk etter at det er fattet enkeltvedtaket om spesialundervisning.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når elevens opplæring avviker fra ordinære læreplaner, og skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringsplanen (klassens) planer.

Reglene om innhold i opplæringen (kompetansemålene i læreplanene) gjelder for spesialundervisning så langt de passer, jf. § 5-5 i opplæringsloven. Skolen skal legge vekt på utviklingsmulighetene for eleven og de opplæringsmålene som er realistiske innenfor det samme totale undervisningstimetallet som for andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1. Den individuelle opplæringsplanen skal vise målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5. Dersom vedtaket om spesialundervisning ikke inneholder avvik fra LK06, eller bare angir færre kompetansemål i et fag enn i den ordinære læreplanen, må dette også komme klart frem i IOP-en. Det må også komme klart frem i hvilke fag eller deler av fag eleven eventuelt skal følge ordinær opplæring (i klassen). Skolen må ha en fremgangsmåte som angir hvordan spesialundervisningen og den ordinære opplæringen skal ses i sammenheng / arbeide sammen i slike tilfeller. Fremgangsmåten må være kjent og innarbeidet av de som har ansvaret for å utvikle IOP-en og for å gjennomføre opplæringen.

3.2 Fylkesmannens undersøkelser

Fylkesmannens undersøkelser baserer seg på innsendt dokumentasjon, egenvurdering i ReFlex, intervjuer og samtaler samt spørreskjema for elever.

3.3 Fylkesmannens vurderinger

Rektor har avsatt tid på planleggingsdager til arbeid med årsplaner i fagene. Vi forutsetter at lærerne i samsvar med handlingsplan for onsdagstiden arbeider med lokale læreplaner og fagplaner og at disse har fokus på kompetansemålene i læreplanen.

Rutinebeskrivelse for samarbeid med ukeplaner slår fast at tema og læringsmål skal knyttes til fagets årsplan.

Det går fram av svarene fra egenvurderingen og gjennom intervju at lærerne bruker skolens maler for årsplaner, periodeplaner og ukeplaner i arbeid med læringsmålene.

Eksempler på årsplaner i norsk, KRØ og matematikk angir læringstema med henvisning til oversikt over kompetansemål og læringsmål.

Eksempel på ukeplan viser læringsmål og stikkprøve viser at ukeplanmål kan gjenfinnes i samme periode på årsplanen.

Elevenes rett til å forstå hva de skal lære er omhandlet i skolens *Rutinebeskrivelse av vurdering for læring*. Rutinebeskrivelsen har tydelige punkter for hva som forventes av læreren, eks gjennomgang av kompetansemål i faget/fagplan/årsplan ved skolestart.

Skolen viser til at faggruppeteiderne har ansvar for å koordinere arbeidet med progresjon av læreplanmålene gjennom hovedtrinnet. *Instruks for faggruppeteider* gir gruppeteideren ansvar for å koordinere samarbeidet mellom alle skolens pedagoger som underviser i faget, lede faggruppemøter og skrive referat. I samarbeid med fagansvarlig på trinn skal faggruppeteideren sikre at fagets årsplaner inneholder alle kompetansemål.

Skolen viser også til at det for elever med spesialundervisning anvendes felles kommunal mal for IOP.

Eksempler på utfylt IOP angir tidsintervall. Av skoleledelsens redegjørelse går det i tillegg fram at før utarbeidelse av IOP gjennomfører lærerne elev- og foreldresamtale om mål, måloppnåelse og tiltak. Lærerne samarbeider også med spespedleder i denne prosessen.

Det er lagt fram fire eksempler på saker om spesialundervisning, herunder sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP/årsrapport.

I eksempel på enkeltvedtak (elev A) blir det vist til at vedtaket avviker fra sakkyndig vurdering. Avviket er begrunnet.

Lærerne samarbeider om utforming av ukeplaner for å tilpasse disse slik at elever med spesialundervisning vil kunne følge de samme temaene som til enhver tid blir gjennomgått i klassen. Det vil også kunne sikre god samordning mellom spesialundervisning og den ordinære opplæringen. IOP inneholder også beskrivelse av tilpasning i ordinær undervisning.

Det er oppsatt egne mål i IOP for fag med avvik fra læreplanen.

3.4 Fylkesmannens konklusjon

Det er Fylkesmannens vurdering at Vennesla ungdomsskole oppfyller lovens minstekrav på disse områdene.

4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

4.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte av opplæringen. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og/eller i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til.

Elevene skal gjøres kjent med målene for opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Dette gjelder for alle årstrinn og gjelder også for elever med individuelle mål i en IOP. Elevene skal gjøres i stand til å forstå hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen. Lærerne gjennomfører opplæringen og må kommunisere dette til elevene.

Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Eleven skal kjenne til hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene skal kjenne til hva som kjennetegner ulik grad av kompetanse, og hva det legges vekt på i vurderingen av en prestasjon. Kravet til at det skal være kjent for eleven, innebærer at det ikke holder at informasjonen ligger på Internett eller kan fås ved å spørre læreren. Lærerne må kommunisere grunnlaget for vurderingen til elevene.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Vurderingen underveis i opplæringen skal gi god tilbakemelding og rettledning til eleven og være et redskap i læreprosessen, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 3-2 og 3-11. Undervisvurdering skal bidra til at eleven øker sin kompetanse i fag, jf. forskriften § 3-11. Undervisvurderingen skal gis løpende og systematisk, den kan både være skriftlig og muntlig, skal inneholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven og skal gis med sikte på faglig utvikling.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid.

Elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. Lærerne må sørge for at elevene involveres i dette. Elevens egenvurdering skal være en del av undervisvurderingen.

Elevene skal fra og med 8. årstrinn få halvårsvurdering midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet. Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering i fag er en del av undervisvurderingen og skal uttrykke elevens kompetanse knyttet til kompetansemålene i læreplanverket, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Halvårsvurdering skal også gi veiledning i hvordan eleven kan øke kompetansen sin i faget.

Halvårsvurdering uten karakter skal elevene få gjennom hele grunnopplæringen. Dette gjelder alle elever uavhengig av vedtak og type opplæring. Vurderingen kan være både skriftlig og muntlig.

Fra og med 8. årstrinn skal halvårsvurdering både med og uten karakter gjennomføres midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret dersom faget ikke blir avsluttet. Halvårsvurderingen med og uten karakter gjenspeiler da den samme kompetansen.

Skolen må gjennomføre halvårsvurderinger på riktig tidspunkt og ha en innarbeidet fremgangsmåte for at innhold er i samsvar med forskriften.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

For elever med spesialundervisning skal skolen, i tillegg til halvårsvurdering med og uten karakter, en gang i året utarbeide en skriftlig rapport. Rapporten skal blant annet gi vurdering av elevens utvikling i forhold til målene i IOP, jf. opplæringsloven § 5-5.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporter gis på riktige tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskriften.

4.2 Fylkesmannens undersøkelser

Fylkesmannens undersøkelser baserer seg på innsendt dokumentasjon, egenvurdering i ReFlex, intervjuer og samtaler med lærere og elever/foreldre samt elevenes svar på spørreundersøkelse for elever.

4.3 Fylkesmannens vurderinger

I følge *Rutine for vurdering av læring* skal kompetansemålene gjennomgås ved skolestart, mål skal skrives på ukeplan og mål for timen skal presenteres muntlig eller skriftlig etter prinsippene for *Vurdering for læring*.

Lærerne viser til rutinen og bekrefter at dette gjennomføres. Eksempler på ukeplaner viser læringsmål og det er lagt fram eksempler på vurderingskriterier for fagene.

Lærerne gir elevene tilbakemeldinger i form av elevsamtaler og halvårsvurdering og underveis gjennom vurdering av innleveringer, prøver og presentasjoner. Vurderinger blir også publisert på *It's Learning*.

Skoleledelsen viser til eksempler på egenvurdering i norsk og kroppsøving og har satt som mål at «*elevene er aktive i egen læringsprosess*». Skolen har gjennomført utprøvinger og erfaringsdeling på ulike metoder for egenvurdering som læringsvenn og kameratvurdering.

Eksempel på mal for egenvurderingsskjema inneholder læringsmål og skjema for måloppnåelse for utfylling av eleven.

I henhold til skolens *Rutine for halvårsvurdering* skal halvårsvurderingen gis i desember på 8., 9., og 10.trinn og i juni for fag som ikke blir avsluttet. Rutinebeskrivelsen fastslår

videre at halvårsvurderinga skal inneholde en tilbakemelding om elevens kompetanse per nå, samt en fremovermelding om hva elevene må gjøre for øke sin kompetanse.

Det er forelagt eksempler på tilbakemeldinger fra faglærer til kontaktlærer i forbindelse med halvårsvurdering. Tilbakemeldingene er etter tilsynets vurdering noe uklare i koblingen til kompetansemål etter LK06 og lite konkrete i hvordan eleven kan utvikle kompetansen sett opp mot læreplanmålene.

Eksempler på egenvurderinger (elevens egenvurderingsprofil) viser egenvurdering og mål for videre arbeid. Målene kan være for eksempel «å gjøre andre gode» - uten at det går mer konkret fram hvordan de har tenkt å arbeide for å nå et slikt mål.

Tilsynet må likevel ta forbehold om at disse eksemplene er deler av et større system som kan ivareta en mer konkret tilbakemelding som kan forstås av elevene. Skolen viser i denne sammenhengen til eksempel på presentasjon i KRØ-faget. Denne tydeliggjør kompetansemål, læringsmål og vurderingskriterier for egenvurdering og blir ifølge skolen gjennomgått med elevene i forkant av underveisvurdering og fagsamtale.

Skoleledelsen viser til at innholdet i årsrapporter er i tråd med rutiner som PPT har utarbeidet. Malen for IOP skal sikre sammenheng mellom vurderingen i årsrapporten og målene i IOP. Skolens spesialpedagogiske koordinator og rektor skal ifølge egenvurderingene kvalitetssikre dette arbeidet.

Framlagte eksempler på årsrapporter inneholder vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP.

Hoveddelen av elevene har svart bekreftende på spørsmålet om læreren forklarer dem hva som er målene i faget. Det går likevel fram av samtalene med elevene at det i noen grad kan framstå som uklart og uoversiktlig hva læringen skal ende opp med. Begrepet kompetansemål har de sett i lærebøker. Det er de daglige (nedbrutte) læringsmålene som står i fokus. Det kan også etter elevenes utsagn være vanskelig å forstå eksakt hva som skal til for å forbedre seg, når de får tilbakemeldinger på det arbeidet de gjør.

Å kun fokusere på de daglige/ukentlige læringsmålene, vil etter Fylkesmannens vurdering derfor kunne utgjøre en risiko for manglende forståelse for de overordnede målene for fagene, noe som igjen vil kunne ha betydning for elevens motivasjon til å fullføre opplæringsløpet.

Elevene opplever at de har blitt mer involvert i opplæringen og egenvurdering i den siste tiden. Mange elever har likevel svart nei på spørsmålene om elevinvolvering i spørreskjemaet.

4.4 Fylkesmannens konklusjon

Fylkesmannen vurderer at lovens minstekrav er oppfylt, men anbefaler likevel skolen å ha større fokus på læreplanens kompetansemål i veiledningen av elevene samt bli tydeligere på hvordan elevene kan involveres i læringsarbeidet. Vi anser dette for å være sentrale faktorer for å skape motivasjon, innsats og utbytte.

5. Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

5.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av underveisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

5.2 Fylkesmannens undersøkelser

Fylkesmannens undersøkelser er basert på innsendt dokumentasjon, egenvurdering i ReFlex samt intervjuer og samtaler

5.3 Fylkesmannens vurderinger

Kontaktlærer og faglærer skal ifølge *Rutine for læringsutbytte og spesialundervisning* og *Instruks for faglærer* melde fra til rektor dersom han eller hun mener elever ikke får

tilstrekkelig utbytte av opplæringen. Tiltak skal prøves ut innenfor rammene av ordinær undervisning.

Instruks for kontaktlærer slår fast at det skal være en *regelmessig klassegjennomgang der man ser på elevenes faglige og sosiale utvikling samt utarbeide og sette i gang tiltak som kan hjelpe elevene*. Skoleledelsen viser til at det gjennomføres ukentlige møter med spespedleder og sosiallærer og månedlige møter med PPT og spespedleder for å drøfte opplæringen og eventuelle bekymringer/behov for å henvise til PPT.

Det går fram av intervjuene at lærerne er kjent med og følger rutinen/instruksene. Gjennom blant annet underveisvurdering, prøver og innleveringer vurderer læreren elevenes utbytte kontinuerlig. Kartlegginger og læringstiltak blir igangsatt om noen elever ser ut til å henge etter faglig. I følge lærerne gir tolærersystemet gode muligheter for å sette i gang tidsavgrensede tiltak og skolens ressursteam bidrar med å observere og støtte læreren.

Skolen har ikke lagt ved eksempler på konkrete tiltak som systematisk blir iverksatt når elever mistenkes å ha manglende utbytte av opplæringen.

5.4 Fylkesmannens konklusjon

Fylkesmannen vurderer at skolen oppfyller minstekravet, men vil anbefale skolen å arbeide mer systematisk med tiltak for å sikre at alle elever straks blir ivaretatt ved mistanke om manglende utbytte.

6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

6.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med å vurdere behov for særskilt språkopplæring. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må en innarbeidet fremgangsmåte sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Elever i grunnopplæringen med annet morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, jf. opplæringsloven § 2-8. Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skoleeier har ansvaret for at kartleggingen av elevens norskferdigheter blir gjort før vedtaket om særskilt språkopplæring. I de fleste tilfeller er det skolen som gjennomfører kartleggingen. Skolen må også vurdere om eleven eventuelt har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte som sikrer dette.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskferdigheter underveis i opplæringen.

Skolen skal også kartlegge eleven underveis i opplæringen når eleven får særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8. Dette for å vurdere om eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen. Skolen må foreta en individuell vurdering av tidspunktet for dette.

6.2 Fylkesmannens undersøkelser

Fylkesmannens undersøkelser baserer seg på innsendt dokumentasjon, herunder enkeltvedtak om særskilt språkopplæring og enkeltvedtak om opphør av særskilt språkopplæring samt egenvurderinger og intervjuer.

6.3 Fylkesmannens vurderinger

Rutiner for særskilt språkopplæring omfatter rutiner for kartlegging. Blant annet anvender skolen kartleggingsverktøyet TOSP. I tillegg kan skolene benytte UDIR sitt kartleggingsmaterieil.

Lærerne gjennomfører også underveisvurderinger av elevens læring og utvikling og tar om nødvendig kartleggingsprøvene også på andre tidspunkt gjennom året

Det er lagt fram ett eksempel på enkeltvedtak om særskilt språkopplæring

Enkeltvedtaket tildeler eleven særskilt språkopplæring ved nærskolen, på bakgrunn av kartlegging etter TOSP.

Det går fram av begrunnelsen for vedtaket at eleven strever med ord og begreper i teori/lese-fag og derfor bør få hjelp til dette i form av tospråklig fagopplæring. Det er deretter krysset av for særskilt norskopplæring og tospråklig fagopplæring under *innhold og organisering*, mens det under *omfang* er tildelt 152 årstimer med pedagog og 76 årstimer med morsmålslærer. Fylkesmannen forstår det derfor slik at morsmålslærer skal gjennomføre timene til den tospråklige fagopplæringen.

Det går også fram av vedtaket at eleven vil miste en time KRLE og en time naturfag fordi disse timene skal brukes til ord- og begrepstrening. Tospråklig fagopplæring innebærer etter Utdanningsdirektoratets tolkning at eleven får opplæring på sitt morsmål og norsk i et eller flere fag. Det framstår imidlertid uklart hvordan den beskrevne begrepstreningen er knyttet til undervisningen i / utbytte av de aktuelle fagene.

Skolen viser til at de rutinemessig kartlegger minoritetsspråklige elever hvert år før foreldrekonferansene med kartleggingsverktøy for minoritetsspråklige elever.

I tillegg gjennomfører lærerne løpende underveisvurderinger av elevens læring og utvikling og tar om nødvendig kartleggingsprøvene også på andre tidspunkt gjennom året.

Det er forelagt ett eksempel på enkeltvedtak om avslutning av særskilt språkopplæring begrunnet i kartleggingsresultater som viser at eleven har tilstrekkelige norskferdigheter til å følge ordinær opplæring.

6.4 Fylkesmannens konklusjon

Skolen fatter enkeltvedtak om særskilt språkopplæring der det også blir vurdert om eleven har behov for morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Enkeltvedtaket framstår likevel uklart med hensyn til hva skolen legger i begrepene morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Det er også uklart om eleven i realiteten mister opplæring i fag, siden det ikke går fram av vedtaket hva som er det faglige innholdet i de timene eleven får begrepstrening.

Fylkesmannen finner at lovens minstekrav er oppfylt, men anbefaler skolen å tydeliggjøre i vedtakene hva de ulike begrepene innebærer for eleven og hvilket innhold som skal inngå i den tospråklige fagopplæringen.

7. Konklusjon

Vennesla kommune oppfyller lovkravene knyttet til skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen.

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter inngår i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet:

- Handlingsplan for onsdagstiden høsten 2015
- Handlingsplan for onsdagstiden våren 2015
- Årsplan matematikk 9. trinn
- Årsplan kroppsøving 9. trinn
- Årsplan norsk 9. trinn
- Eksempel på ukeplan
- Rutine for samarbeid om ukeplaner
- Rutine for medarbeidersamtaler og skolevandring
- Elevsamtalemal
- Vurderingskriterier i matematikk
- Vurderingskriterier i norsk
- Vurderingskriterier i kroppsøving
- Rutine for vurdering for læring (VFL)
- Rutine for læringsutbytte og spesialundervisning
- Rutine for halvårsvurdering
- Instruks for basisfagsystem
- Instruks for faggruppeteater
- Instruks for kontaktlærer
- Instruks for trinnleder
- Instruks for faglærer
- Rutine for samarbeid om årsplaner
- Rutine for oppfølging av nasjonale prøver
- Rutine for særskilt språkopplæring
- Kartleggingsrutine
- Rutine for oppfølging av elevundersøkelse og foreldreundersøkelse
- Implementeringsplan inkluderende læringsmiljø med mål, tegn og tiltak
- Egenvurdering i kroppsøving (fotball)
- Vurdering i kroppsøving (fotball)
- Målark med egenvurdering og vurderingskriterier i matematikk
- Egenvurderingsskjema kreative tekster norsk
- Egenvurderingsskjema argumenterende tekster norsk
- HelART i praksis
- Svar på spørreskjema elever kroppsøving 9. trinn
- Svar på spørreskjema elever matematikk 9. trinn
- Svar på spørreskjema elever norsk 9. trinn
- Forklaring til dokumentasjon på årsrapport
- Fire eksempler på saker om spesialundervisning, herunder sakkyndig vurdering, enkeltvedtak, IOP og årsrapport
- Eksempel på egenvurdering i matematikk
- Eksempel på tilbakemelding fra lærer i matematikk
- Eksempel på egenvurdering i norsk
- Eksempel på lærers vurdering i norsk
- Eksempel på opplegg i KRØ i forbindelse med underveisvurdering
- Eksempel på utfylt kartlegging av minoritetsspråklig elev med konklusjon
- Eksempel på enkeltvedtak om særskilt språkopplæring
- Eksempel på enkeltvedtak om opphør av særskilt språkopplæring

Stedlig tilsyn ble gjennomført 14. og 15. april 2016

Det ble avholdt intervjuer med:

- Tre lærere i faget kroppsøving på 9. klassetrinn
- Tre lærere i faget norsk på 9. klassetrinn
- Tre lærere i faget matematikk på 9. klassetrinn
- Skolens koordinator for spesialpedagogisk team
- Rektor, assisterende rektor og inspektør

Det ble også gjennomført samtaler med tre foreldre og to grupper på tre elever.

Fra Fylkesmannen møtte Maiken Messel, Kristin E. Robstad og Elisabeth Attramadal (sistnevnte ledet tilsynet).